

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра клінічної фармакології та внутрішньої медицини
Навчальний рік 2023-2024

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Побічна дія ліків»
(назва освітнього компоненту)

Вибірковий освітній компонент

Форма здобуття освіти заочна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 223 «Медсестринство»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація

Освітньо-професійна програма «Сестринська справа»

Першого бакалаврського рівня вищої освіти

Курс 4

Силабус освітнього компоненту
розглянуто на засіданні кафедри
кафедри клінічної фармакології та
внутрішньої медицини

Протокол від
“28” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри

Князькова І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем професійної
підготовки дисциплін
терапевтичного профілю

Протокол від
“30” серпня 2023 року № 1

Голова

Кравчун П.Г.
(підпис) (ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Князькова Ірина Іванівна – завідувачка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини, д. мед. н., професорка.
2. Біловол Олександр Миколайович – академік НАМН України, професор кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини, д.мед.н.
3. Дунаєва Інна Павлівна – к. мед.н., доц., доцентка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини.
4. Ільченко Ірина Анатоліївна - к. мед.н., доцентка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини.
5. Молодан Дмитро Володимирович - асистент кафедри, кандидат медичних наук.

**ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ
КОМПОНЕНТ**

ППП	Контактний тел.	Е-mail:	Адреса кафедри	Розклад занять	Консультації
Князькова Ірина Іванівна	098-427-73-29	ii.kniazkova@knmu.edu.ua	Пр.Л.Мал ої, 2а. ДУ «Національний інститут терапії імені Л.Т.Малої НАМН України»	Відповідно до розкладу занять	Відповідно до графіку консультацій
Біловол Олександр Миколайович	057-393-90-47	knmu.clinpharm@gmail.com	----"----	----"----	----"----
Ільченко Ірина Анатоліївна	050-902-59-51	ia.ilchenko@knmu.edu.ua	----"----	----"----	----"----
Дунаєва Інна Павлівна	097-254-02-13	ip.dunaieva@knmu.edu.ua	----"----	----"----	----"----
Молодан Дмитро Володимирович	050-266-68-35	dv.molodan@knmu.edu.ua			

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Побічна дія ліків» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі - ОПП) «Сестринська справа» та Стандарта вищої освіти України (далі – Стандарт), перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство».

Опис освітнього компоненту (анотація). Освітній компонент «Побічна дія ліків» для здобувачів 1 курсу передбачає здобуття здобувачами глибинних знань теорії та практики щодо принципів безпечного для здоров'я застосування лікарських засобів з урахуванням можливих небажаних реакцій.

Предметом вивчення освітнього компоненту є небажані ефекти, які виникають при застосуванні лікарських засобів у звичайних дозах для лікування, діагностики та профілактики захворювань: механізми розвитку побічних реакцій, типові прояви, атипові прояви, заходи профілактики та допомоги.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення курсу за вибором «Побічна дія ліків»:

а) базується на вивченні здобувачами латинської мови, етики, філософії, екології, медичної біології, медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, біофізики, анатомії людини, патологічної анатомії, фізіології, патологічної фізіології, мікробіології, фармакології та інтегрується з цими освітніми компонентами;

б) закладає основи для вивчення здобувачами освіти клінічної фармакології, фармакотерапії та формування умінь застосовувати лікарські засоби з урахуванням основ фармаконадзора.

Пререквізити «Побічна дія ліків»: основи медична фізики та медичної апаратури, медичної та біоорганічної хімії, біологічна хімія, фармакологія та медична рецептура, клінічна фармакологія з токсикологією, медсестринство у внутрішній медицині, педіатрії..

Постреквізити «Побічна дія ліків»: клінічне медсестринство у внутрішній медицині та педіатрії, медсестринство в кардіології; медсестринство у алергології та клінічній імунології.

Посилання на сторінку освітнього в MOODLE Кафедра клінічної фармакології та внутрішньої медицини

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4010>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

1.1. Метою вивчення освітнього компоненту є забезпечення здобувачів вищої освіти науково-обґрунтованими знаннями основ клінічної фармакології, фармаконадзора та необхідними практичними навичками за кваліфікацією бакалавр з медсестринства.

1.2. Основними завданнями вивчення освітнього компоненту є:

- навчити здобувачів орієнтуватися в особливостях функціонування системи фармаконагляду в Україні і світі, в нормативних документах з фармаконагляду.
- навчити створювати лист реєстрації побічної реакції / відсутності ефективності на лікарський засіб.
- навчитися аналізувати причинно-наслідковий зв'язок виникнення побічної реакції.
- оволодіти навичками методології вибору оптимального лікарського препарату, для конкретного хворого з урахуванням призначення супутніх лікарських засобів та супутньої патології пацієнта.
- оволодіти методами оцінки ефективності та безпеки застосування лікарських засобів (ЛЗ), проведення лікарського моніторингу безпечності призначеної медикаментозної терапії, дослідження взаємодії лікарських засобів та основ фармакогенетики при лікуванні конкретного пацієнта.
- стати здатним аналізувати та прогнозувати розвиток побічної дії ліків та проводити відповідну корекцію.
- навчитися розробляти раціональні комбінації при проведенні сучасної фармакотерапії з урахуванням взаємодії лікарських засобів.
- навчитися проводити оптимізацію методів фармакотерапії та профілактики захворювань у різних груп пацієнтів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.
- знати сучасні підходи щодо інноваційних розробок в фармакології та фармації щодо усунення небажаних побічних реакцій ЛЗ.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

1.3.1. Вивчення освітнього компоненту забезпечує опанування здобувачами компетентностей:

інтегральні: Бакалавр медсестринства здатний розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері медсестринства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- ЗК 03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 05. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
- ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
- ЗК 08. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
- ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань

спеціальні (фахові, предметні):

- ФК 01. Здатність застосовувати професійні та правові стандарти в повсякденній професійній практиці.
- ФК 02. Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах.
- ФК 03. Здатність задовольнити потреби пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками.
- ФК 04. Застосовування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності (інтимності), конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.
- ФК 08. Профілактична діяльність медичної сестри, направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань й інформування та навчання пацієнта та членів його родини.
- ФК 12. Здатність орієнтуватися у визначенні групової належності лікарських засобів, особливостях їх фармакокінетики та фармакодинаміки.
- ФК 13. Здатність виявляти зв'язок клінічних проявів захворювань з результатами додаткових методів дослідження.
- ФК 14. Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах.
- ФК 15. Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу в надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час.

1.3.2. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами наступних **програмних результатів навчання:** здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; збір інформації про пацієнта; оцінювання

результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень; встановлення попереднього клінічного діагнозу захворювання; визначення характеру, принципів лікування захворювань; діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги; сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря.

ПРН 1. Проводити медсестринське суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані. В умовах закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) та вдома, шляхом спілкування з пацієнтами різних вікових груп, їхніми родичами чи близькими з оточення хворою дитиною та її батьками, уміти збирати скарги, анамнез захворювання, анамнез життя, алергологічний анамнез, епідеміологічний анамнез, оцінювати анамнестичні дані та проводити об'єктивне обстеження.

ПРН 2. Проводити медсестринську діагностику: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта. В умовах ЗОЗ, удома, передбачуваних обставин, вміти виявляти дійсні проблеми пацієнта, оцінювати їхню першочерговість та встановлювати медсестринський діагноз.

ПРН 3. Планувати медсестринські втручання. В умовах ЗОЗ, удома та за непередбачуваних обставин, вміти складати план медсестринських втручань для вирішення дійсних та супутніх проблем пацієнтів різного віку.

ПРН 4. Здійснювати контроль за роботою молодшого медичного персоналу та станом інвентарю. В умовах ЗОЗ відповідно до посадових обов'язків, з метою дотримання санітарно-протиепідемічного режиму, вміти: - проводити навчання молодшого медперсоналу з питань виконання функціональних обов'язків та охорони праці; контролювати дотримання правил техніки безпеки молодшим медичним персоналом; - контролювати роботу молодшого медичного персоналу; контролювати виконання правил внутрішнього розпорядку персоналом та пацієнтами; контролювати дотримання заходів санітарно-гігієнічного режиму в палатах та медичних кабінетах.

ПРН 5. Здійснювати медсестринське адміністрування. В умовах ЗОЗ, з метою здійснення організаційних та управлінських компетентностей, вміти: - приймати управлінські рішення, забезпечувати їх виконання на основі застосування моделей медсестринського керівництва; - забезпечувати виконання наказів та постанов з питань охорони здоров'я; - освоїти функціональні обов'язки керівника медсестринських служб; - знати порядок проведення ліцензування та акредитації лікувально-профілактичних закладів, лабораторій різного профілю, тощо.

ПРН 6. Забезпечувати здоровий мікроклімат в колективі. Використовуючи принципи медсестринської етики та деонтології, правила міжособового спілкування з метою створення сприятливого психологічного мікроклімату, вміти: - спілкуватися з пацієнтом та членами його сім'ї або наближеного оточення, медичним персоналом; - вирішувати етичні та деонтологічні проблеми в процесі роботи з пацієнтом та членами його родини; розглядати та аналізувати в колективі професійні помилки; проводити навчання для молодшого та технічного персоналу.

ПРН 7. Брати участь у забезпеченні спостереження за здоровим і перехворілим населенням, реабілітації та диспансерного нагляду. В умовах ЗОЗ, удома та в громаді, користуючись чинними наказами МОЗ України, з метою формування,

збереження та поліпшення стану здоров'я дорослого та дитячого населення, вміти: - вести облік диспансерних груп населення; - робити розрахунок та аналіз статистичних показників ефективності диспансеризації; - проводити роз'яснювальну роботу серед пацієнтів різних диспансерних груп; - вести облік груп здоров'я; - розраховувати та оцінювати окремі показники та показники комплексної дії мікроклімату на організм людини; - визначати етапи медико-соціальної реабілітації пацієнта, завдання для кожного етапу; - скласти комплекс реабілітаційних заходів залежно від і профілю, перебігу, періоду захворювання чи травми; - проводити перепис дитячого населення

ПРН 11. Координувати дії за допомогою поєднання декількох навичок для забезпечення харчування пацієнта.

ПРН 13. Виписувати, зберігати та застосувати фармакологічні засоби.

ПРН 14. Вміти підготувати пацієнта, здійснити забір і скерування біологічного матеріалу на лабораторне та інструментальне дослідження.

ПРН 15. Надавати екстрену долікарську медичну допомогу на підставі діагнозу невідкладного стану.

ПРН18. Організувати та проводити навчання пацієнтів та членів їхніх родин з медичних питань.

ПРН 19. Проводити медико-гігієнічну пропаганду.

ПРН 20. Належно вести відповідну медичну документацію.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами наступних соціальний навичок (Soft skills):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність спілкуватись іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо; прагнення до збереження навколишнього середовища;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТУ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень, ОПП	Характеристика освітнього компоненту
		заочна форма навчання

Кількість кредитів – 3,0	Напрямок підготовки 22 Охорона здоров'я	Вибіркова	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: 223 «Медсестринство»	Курс:	
		4-й	-й
		Семестр	
		-й	-й
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи здобувача -84	ОПП: Сестринська справа. Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський) рівень	Лекції	
		2 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		4 год.	год.
		Лабораторні	
		0 год.	год.
		Самостійна робота	
		84 год.	год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: залік			

2.1 Опис освітнього компоненту

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Система фармаконагляду в світі. Порядок здійснення фармаконагляду в Україні. Проблема контролю за безпекою лікарських засобів (міжнародний і вітчизняний досвід). Автоматизована інформаційна система фармаконагляду.	2
	Всього годин	2

2.2.2 Семінарські заняття не передбачені програмою

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1.	Тема 1. Класифікації та механізми розвитку побічної дії лікарських засобів. Основні шляхи попередження побічної дії лікарських засобів. Тема 3. Побічні реакції на лікарські засоби, що впливають на шлунково-кишковий тракт та обмін речовин. Гепатотоксичність	2	Презентація, бесіда, розповідь-Пояснення демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання

2.	Тема 2. Побічні дії антибіотиків. Антибіотикорезистентність. Побічні дії нестероїдних та стероїдних протизапальних препаратів. Нефротоксичність. Інновації в фармакології. Підсумковий контроль. Залік.	2	Презентація, бесіда, розповідь- Пояснення, демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання. Залік.
	Всього годин	4		

2.2.4. Лабораторні заняття не передбачені програмою

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Механізми розвитку небажаних реакцій при використанні медикаментозної терапії. .Основи лікарської взаємодії.	8	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування лекцій	Реферати
2	Тема 2. Побічна дія бронхолітиків – β -2 агоністів, М-холіноблокаторів. Побічна дія бронхолітиків – муколітиків, протикашльових, відхаркуючих.	8	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
3	Тема 3. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на центральну нервову систему.	8	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
4	Тема 4. Побічна дія препаратів, що впливають на обмін речовин.	8	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
5	Тема 5. Побічна дія гіполіпідемічних препаратів.	8	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей

6	Тема 6. Побічна дія сульфаніламідних препаратів.	8	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
7	Тема 7. Побічна дія препаратів, що впливають на еферентну інервацію.	6	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
8	Тема 8. Побічна дія вітамінів.	6	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
9	Тема 9. Побічні дії нестероїдних та стероїдних протизапальних препаратів. Механізми розвитку, лікування та профілактика	6	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
10	Тема 10. Побічна дія серцевих глікозидів.	6	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
11	Тема 11. Побічна дія антитромбоцитарної та антикоагулянтної терапії при захворюваннях серцево-судинної системи. Гематоксичність.	6	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
12	Тема 12. Побічна дія лікарських засобів та засобів що впливають на зниження артеріального тиску.	6	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, доповідей
	Всього годин	84		

Методи навчання:

Словесні

Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

Наочні

Демонстрація обстеження виписок з історій хвороб та/чи листів призначень, ситуаційних кейсів, демонстрація ілюстрацій, презентацій, шкал, таблиць, схем, алгоритмів, методів контролю ефективності та безпеки ліків, демонстрація відеофільмів до практичних занять, проспектів лікарських засобів відповідно до теми практичного заняття.

Методи контролю:

опитування та перевірка теоретичних знань та практичних навичок,

- тестовий контроль,

- ситуаційні клінічно-орієнтовані задачі,

Організація поточного контролю. Викладачі слідкують за тим, щоб кожен здобувач отримав необхідну компетенцію в областях, що входять до тем практичних занять. Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки здобувачів: тести, розв'язання ситуаційних задач, трактування та оцінка результатів лабораторних досліджень, методика призначення терапії, контроль засвоєння практичних навичок. Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД) на кожному практичному занятті здійснюється за традиційною 4-бальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Підсумковий контроль: залік.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Організація поточного контролю. Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки здобувачів: комп'ютерні тести, розв'язання ситуаційних задач, оцінка фармакокінетичних та фармакодинамічних особливостей груп лікарських засобів, написання рецептів лікарських засобів, згідно теми заняття. Оцінювання здійснюється за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре»,

«задовільно» та «незадовільно». Перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів...» або середню оцінку (з точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу АСУ. Мінімальна кількість балів, яку має набрати здобувач за поточну діяльність під час вивчення розділу, становить 120 балів, максимальна кількість балів - 200 балів. До підсумкової атестації - **заліку** допускаються лише ті здобувачі, які не мають академічної заборгованості і

мають не менш 120 балів (середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 3,0).

Оцінювання самостійної роботи здобувачів. Самостійна робота здобувачів, яка передбачена темою заняття поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Оцінювання індивідуальних завдань здобувача здійснюється за умов виконання завдань викладача (доповідь реферату на практичному занятті, доповідь з презентацією на практичному занятті, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей, участь у Всеукраїнській олімпіаді). Бали (не більше як 10) додаються, як заохочувальні. Загальна сума балів за поточну навчальну діяльність не може перевищувати 120 балів.

Організація підсумкового контролю – заліку. Залік – проводиться викладачем академічної групи на останньому занятті з освітнього компоненту. Допуск до заліку визначається у балах ПНД, а саме: min – 120 балів. Залік з освітнього компоненту або її частини – це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс:

- рівень теоретичних знань;
- розвиток творчого мислення;
- навички самостійної роботи;
- компетенції – вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів...»

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для освітніх компонентів, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122

4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Відповідність оцінювання освітніх компонентів в балах оцінюванню в традиційних оцінках

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

3.2. Перелік питань та завдань до підсумкового контролю знань з освітнього компоненту.

1. Класифікація побічної дії лікарських засобів. Механізми побічної дії лікарських засобів, які зумовлені властивостями лікарських засобів, станом організму і зовнішніми факторами.
2. Значення фармакодинамічних і фармакокінетичних властивостей та показників біодоступності і біоеквівалентності лікарських засобів.
3. Основні способи запобігання побічній дії лікарських засобів.
4. Розрахунки фармакокінетичних показників та ефективних доз лікарських засобів згідно з вимогами доказової медицини для проведення ефективної фармакотерапії різних захворювань.
5. Розрахунки доз для дітей та людей похилого віку.
6. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на автономну нервову систему. Методи запобігання побічній дії цієї групи лікарських засобів.
7. Побічна дія лікарських засобів для місцевої анестезії.
8. Побічна дія лікарських засобів, що застосовуються для лікування захворювань центральної нервової системи: розладів сну, вегетоневрозів,

неврастеній, шизофренії, хвороби Паркінсона. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.

9. Побічна дія лікарських засобів, що стимулюють функцію центральної нервової системи. Методи запобігання побічній дії лікарських засобів цієї групи.
10. Побічна дія лікарських засобів, що застосовуються для лікування захворювань серцево-судинної системи: артеріальної гіпертензії та гіпертонічних кризів, нестабільної, стабільної стенокардії та інфаркту міокарда, аритмій, гострої та хронічної серцевої недостатності, гіперліпідемій. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.
11. Побічна дія лікарських засобів, що застосовуються в гастроентерології: лікування виразкової хвороби шлунка і 12-палої кишки, гострих і хронічних гепатитів, холециститів і панкреатитів, ентеритів, колітів і атоніїкишечнику. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.
12. Побічна дія опіатних і неопіатних анальгетиків.
13. Методи запобігання побічній дії лікарських засобів цих фармакологічних груп.
14. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на органи дихання та функцію нирок. Методи запобігання побічній дії лікарських засобів цих фармакологічних груп.
15. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на органи травлення. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
16. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на систему крові. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
17. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на імунну систему. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
18. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на функцію ендокринної системи.
19. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
20. Побічна дія вітамінних препаратів.
21. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
22. Побічна дія протипухлинних лікарських засобів.
23. Методи запобігання побічній дії протипухлинних лікарських засобів.
24. Побічна дія протимікробних лікарських засобів: антибіотиків, сульфаніламідних, протитуберкульозних, протималярійних, противірусних, протисифілітичних препаратів. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.

3.3. Контрольні питання

Полягає в методичних рекомендаціях кожного уроку.

3.4. Індивідуальні завдання Індивідуальні завдання (*IЗ*) є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти навчального, навчально-дослідницького чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу й завершується складанням підсумкового заліку. Це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних і семінарських занять, охоплює декілька тем або зміст освітнього компонента

в цілому.

Мета ІЗ. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань здобувачів вищої освіти з освітнього компонента і розвиток навичок самостійної роботи.

Структура ІЗ:

- вступ – зазначається тема, мета й завдання роботи і основні її положення;
- теоретичне обґрунтування, виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- вказуються та коротко характеризуються методи роботи при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт;
- основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;
- висновки;
- список використаних джерел.

3.5. Правила оскарження оцінки

Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів вищої освіти ХНМУ (наказ ректора ХНМУ від 30.09.2020 р. № 35/2020) (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf) дозволяє уникнути конфліктів під час оскарження здобувачами вищої освіти результатів підсумкового контролю.

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Успішне опанування освітнього компонента вимагає дотримання засад академічної доброчесності. Відповідно до ст.42 Закону України «Про освіту» та Закону України «Про вищу освіту», враховуючи рекомендації НАЗЯВО (від 29.10.2019 р. протокол № 11) в ХНМУ запроваджено систему розвитку академічної доброчесності, основні положення якої розміщено на сайті ЗВО: Кодекс академічної доброчесності ХНМУ (наказ ректора ХНМУ від 27.08.2019 р. № 305) (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/kodex_ad.pdf); Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті (наказ ректора ХНМУ від 02.07.2020 р. № 165) (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf); Положення про Комісію з доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ (наказ ректора ХНМУ від 02.07.2020 р. № 165) (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_komis_ad.pdf); Положення про порядок перевірки у Харківському національному медичному університеті текстових документів – дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, матеріалів наукових форумів, навчальної літератури, навчально-методичних видань та засобів навчання на наявність текстових

запозичень (наказ ректора ХНМУ від 27.08.2020 р. № 195); Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом. ХНМУ підтримує нульову толерантність до плагіату. Від здобувачів вищої освіти очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Відповідно до ст.42 Закону України «Про освіту» та Закону України «Про вищу освіту», враховуючи рекомендації Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, які затверджені рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року (протокол № 11) в університеті вдосконалено нормативну базу з питань академічної доброчесності. Враховуючи діюче законодавство, ми прагнемо того, щоб університетська спільнота була спрямована на запобігання, перешкоджання та зупинення проявів академічної недоброчесності шляхом створення позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища.

Наказ №305 від 27.08.19 р. щодо організації навчально-виховного процесу в ХНМУ
Кодекс академічної доброчесності ХНМУ

Наказ № 165 від 02.07.2020 р. про заходи з розвитку системи академічної доброчесності в ХНМУ

Положення про академічну доброчесність

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ

Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти
Закон України «Про освіту», стаття 42

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Клінічна фармакологія: підручник / За ред. проф. О.М. Біловола. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 544 с.
2. Клінічна фармакологія. Навчальний посібник для студентів медичних вузів, лікарів-інтернів, лікарів загальної практики, сімейної медицини/ О.М. Біловола, Л.Р. Боброннікова, та ін. – Х.: ТОВ «Планета-прінт», 2017. – 336 с.
3. Актуальні питання внутрішньої медицини (в схемах і таблицях): навчальний посібник / За загальною редакцією Біловола О.М. – Львів: Видавництво ПП «Новий Світ – 2000», 2022. – 340 с.

4. Клінічна фармакологія: підручник // Шоріков Є.І., Шумко Г.І., Хухліна О.С. та ін. – Вінниця: Нова книга, 2019. – 512 с.
5. Побічні реакції окремих груп лікарських засобів: навч. посібник / за ред. проф. О.О. Яковлевої. Вінниця, 2019. – 308с.
6. Сучасна клінічна фармакологія та побічні реакції серцево-судинних лікарських засобів: навч. посібник / за ред. проф. О.О. Яковлевої. Вінниця, 2020. – 204с.
7. Актуальні питання кардіології : навчальний посібник / [О.М. Біловол, І.І. Князькова, Н.І. Ярема, Л.В. Радецька, І.П. Савченко, О.І. Коцюба і співавт] - 2021. - Харків: ХНМУ. - 144 с.

Допоміжна:

1. Медсестринство у внутрішній медицині: підручник / О.С. Стасишин, В.В. Стасюк, І.М. Бандура, І.В. Вібла та ін. — 6-е видання. -2023. – 496 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сторінка освітнього компоненту в Moodle
<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4010>
2. Державний реєстр лікарських засобів www.moz.gov.ua
3. Уніфіковані протоколи ведення хворих www.moz.gov.ua
4. www.Med-books.by
5. Австралійський бюлетень небажаних лікарських реакцій.
<http://www.tga.health.gov.au/adr/aadrb.htm>.
6. Британський щомісячний бюлетень з безпеки застосування лікарських засобів.
<http://www.mhra.gov.uk/Publications/Safetyguidance/DrugSafetyUpdate/index.htm>.
7. Лекції для післядипломної освіти «Принципи клінічної фармакології» Клінічного центру Національного інституту здоров'я США.
<http://www.cc.nih.gov/researchers/training/principles.shtml>.
8. Міжрегіональне товариство спеціалістів доказової медицини:
<http://www.osdm.org/index.php>
9. Європейське товариство клінічних фармакологів і фармакотерапевтів: <http://www.eacpt.org>
10. Ресурс з фармакогенетики. <http://www.pharmgkb.org/>.
11. On-line реєстрація небажаних лікарських реакцій на сайті FDA.
<https://www.accessdata.fda.gov/scripts/medwatch/medwatch-online.htm>.
12. Ресурс по взаємодії лікарських засобів:
<http://medicine.iupui.edu/flockart/>
13. Робоча група з фармакотерапії Європейського товариства кардіологів <https://www.escardio.org/>